

ціональним банком України, але й за економічним капіталом, який представляє розмір капіталу, необхідного для покриття непередбачуваних втрат від усіх ризиків (на певному довірчому інтервалі), з якими стикається банк.

Хоча на практиці банки використовують різні підходи до формування стресових сценаріїв, вважаємо, що у більшості випадків доцільно застосовувати комбінацію різних методик, а саме бенчмаркінгу, історичного підходу, факторних моделей та міграції рейтингів, що дасть змогу більш ефективно змоделювати як макроекономічні, так і мікроекономічні шоки та визначити реальну величину економічного капіталу на покриття усіх видів ризиків.

Аналіз причин та наслідків світової фінансової кризи 2007-2009 рр. показує, що стрес-тестування може стати важливим доповненням до існуючих моделей оцінювання ризику та стандартів Базеля III. Стрес-тести до певної міри забезпечують відкритість та прозорість оцінювання фінансового стану банку, розкриваючи деталі та підходи, які були використані під час формування відповідних стресових сценаріїв, що дасть змогу відновити втрачену останнім часом довіру до банків.

Література

1. Кишакевич Б.Ю. Моделирование та оптимізація кредитних ризиків банку : монографія / Богдан Юрійович Кишакевич. – Дрогобич : Вид-во "Коло", 2011. – 412 с.
2. Principles for sound stress testing practices and supervision. Consultative Document, Bank for International Settlements. – March 13, 2009. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.bis.org/publ/bcbs147.pdf>.
3. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України: постанова, затверджена Правлінням НБУ від 6 серпня 2009 р., № 460. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0460500-09>.
4. Рогаль, С.Г. Новації в управлінні валютним ризиком комерційних банків / С.Г. Рогаль // Молодіжний науковий вісник Української академії банківської справи НБУ. – Сер.: Економічні науки : зб. наук. праць студентів, магістрантів та молодих вчених. – Суми : Вид-во УАБС НБУ, 2013. – № 4. – С. 141-151.
5. Прийдун Л. Стрес-тестування кредитного ризику банку: загальна характеристика та особливості практичного застосування / Л. Прийдун // Вісник Тернопільського національного економічного університету : зб. наук.-техн. праць. – Тернопіль : Вид-во THEU. – 2011. – № 2. – С. 67-74.
6. Горбаль В.М. Кризь які ризики проходять найбільші фінансові установи / В.М. Горбаль // Forbes № 7. Про стрес-тести українських банків. – 2014. – № 7. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://forbes.ua/opinions/1374107-o-stress-testah-ukrainskih-bankov>.
7. Borio C. Stress-testing macro stress testing: does it live up to expectations? / C. Borio, M. Drehmann, K. Tsatsaronis // Bank for International Settlements. – November 29, 2011. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.treasury.gov/initiatives/wsr/ofr/Documents/OFR-BorioDrehmannTsatsaronis.pdf>.
8. Schuermann T. Stress testing banks / T. Schuermann, O. Wyman // Wharton Financial Institutions Center. – February 13, 2013. [Electronic resource]. – Mode of access <http://risk.econ.queensu.ca/wp-content/uploads/2013/10/Schuermann-Stress-testing-banks-2013.pdf>.
9. Larry D. Wall. Basel III and Stress Tests / Larry D. Wall // Center for Financial Innovation and Stability. – December, 2013. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.frbatlanta.org/cen-fis/publications/notesfromthevault/1312>.
10. Mahalingam M. Stress Test for Risk Assessment Under Basel Framework Applied in Banking Industry / M. Mahalingam, D.N. Rao // Social Science Research Network. – March 28, 2014. [Electronic resource]. – Mode of access http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2417156.
11. Житний П.С. Світова практика стрес-тестування у банках України / П.С. Житний, С.М. Шаповалова, Г.М. Карамішева // Вісник Університету банківської справи Національного банку України : зб. наук. праць. – 2011. – № 1 (30). [Електронний ресурс]. – Доступний з http://lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/1_30_2011/30_03_08.pdf.

Кишакевич Б.Ю., Юзьвяк А.А. Стресс-тестирование банка: подходы, методы, мировой опыт

Рассмотрены современные подходы к проведению стресс-тестирования в Украине и особенности процесса его внедрения в украинскую банковскую практику. Проанализирован мировой опыт в использовании стресс-тестов как эффективного инструмента банковского риск-менеджмента и предложена классификация основных методов и инструментов формирования стрессовых сценариев, которые нашли широкое применение в отечественной и мировой банковской практике. Исследована сущность макроэкономического стресс-тестирования кредитного риска как инструмента, который позволяет оценить устойчивость банковской системы по отношению к макроэкономическим потрясениям.

Ключевые слова: стресс-тестирование, управление рисками, сценарный анализ, банк, стресс-тест, стресс-событие, риск-менеджмент, бизнес-аналитика.

Kyshakevych B.Yu., Yuzvyak O.A. Bank Stress Testing: Approaches, Methods, Global Experience

Some modern approaches to stress testing in Ukraine and the peculiarities of its implementation in the Ukrainian banking practice are considered. The international experience in the use of stress tests as an effective tool of banking risk management and classification of the main methods and tools forming stress scenarios, which are widely used in domestic and international banking practice, is analysed. The essence of macroeconomic stress testing credit risk as a tool to assess the stability of the banking system relative to macroeconomic shocks is researched.

Key words: stress testing, risk management, scenario analysis, banks, stress tests, stress events, risk management, business analytics.

УДК 330.15

Ст. наук. співроб. О.М. Кобзар, канд. екон. наук –
ДУ "ІЕПСРНАН України", м. Київ

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ПОЛІТИК УКРАЇНИ ТА РУМУНІЇ

Розглянуто особливості структури економічних механізмів реалізації екологічної політики Румунії та України. Проведено порівняльний аналіз зазначених економічних механізмів. Визначено найефективніші економічні інструменти. На основі досвіду Румунії запропоновано напрями вдосконалення економічного механізму реалізації екологічної політики України: податок для досягнення норм утилізації пакувальних матеріалів; авансові платежі для фінансування повторного перероблення відходів електричного та електронного обладнання.

Ключові слова: економічний механізм екологічної політики, платежі за спеціальне використання природних ресурсів, збори за забруднення, механізми оподаткування.

Вступ. Економічний механізм наразі визнано одним з найефективніших засобів реалізації державної екологічної політики. Євроінтеграційний курс України передбачає впровадження європейських стандартів, зокрема стосовно застосування економічного механізму екологічної політики. Зважаючи на це, актуальним є дослідження відповідного досвіду нових членів ЄС, які мають схожу проблематику впровадження економічних механізмів – постсоціалістичну економіку, ринкові реформи, адаптацію до стандартів та вимог Євросоюзу тощо.

Теоретико-методологічні засади формування економічного механізму реалізації екологічної політики висвітлено у роботах багатьох вітчизняних дослідників: С.М. Бобильова [1], О.О. Веклич [2], О.Л. Кашенко [3], В.С. Міщенко [4], О.В. Рюміної [5], Є.В. Хлобистова [6] та ін. У них сформовано принципи

формування економічного механізму природокористування та запропоновано рекомендації щодо удосконалення вітчизняного економічного механізму, зокрема на базі досвіду країн Євросоюзу та Організації економічного співробітництва та розвитку.

Зважаючи на зазначене вище, метою запропонованого дослідження є визначення змісту та складових економічного механізму реалізації державної екологічної політики на основі порівняння досвіду України та Румунії.

Результати дослідження. Румунія є членом ЄС з 2007 р. За цей час було істотно розширено сферу застосування та удосконалено інструментарій економічного механізму реалізації екологічної політики. Зокрема, введено низку нових екологічних податків та зборів. Докладніше зупинимося на особливостях застосування економічного механізму по окремих сферах.

У світовій та європейській практиці, відповідно до бази оподаткування, екологічні податки поділяють на чотири основні групи: енергетичні, транспортні, ресурсні та податки на забруднення [7]. Усі ці групи податків належним чином представлені у Румунії. Енергетичні податки становлять лівову частку усіх екологічних податкових надходжень. Ними оподатковується використання енергоносіїв як транспортом (бензин та дизельне паливо тощо), так і стаціонарними споживачами (природний газ, вугілля, електроенергія тощо).

Після вступу до ЄС Румунії було надано певний час для досягнення мінімальних ставок акцизного податку ЄС на енергоносії, зокрема на етилований та неетилований бензин, дизельне паливо для автомобілів, природний газ, вугілля, кокс, електроенергію тощо. У 2011 р. ставки акцизного податку на енергетичні продукти та електроенергію або досягли, або дещо перевищували необхідні мінімальні рівні (зокрема, це стосується ставок на етилований бензин, дизельне паливо для автомобілів, вугілля та кокс для непромислових цілей, природний газ як для промислових, так і для непромислових цілей тощо). Винятком залишився тільки гас [8], ставка якого 302.51 євро за 1000 л, тоді як мінімальна ставка ЄС становила 330.00 євро.

Податками на забруднення обкладаються викиди та скиди забруднювальних речовин у різні сфери (повітря, водні об'єкти, ґрунти), розміщення відходів, шумове забруднення тощо. У Румунії підлягають оподаткуванню викиди забруднювальних речовин в атмосферу від стаціонарних джерел. Для кожного джерела забруднення у відповідному дозволі встановлюються граничні допустимі значення викидів забруднювальних речовин. Проте оподатковуються не всі речовини, для яких встановлено граничні значення. Наприклад, не оподатковуються викиди дрібних часток (PM10), летких органічних сполук тощо.

Аналогічним чином підлягають оподаткуванню скиди забруднювальних речовин у водні об'єкти. За реалізацію державної політики та стратегії управління водними ресурсами відповідає Державна організація "Румунські води". Ставки платежів встановлює Уряд на підставі її пропозицій. Ці ставки постійно збільшуються. Зокрема, з 2005 по 2011 рр. податкові ставки зросли на 28 % [8], проте цього збільшення було недостатньо для компенсації накопиченої інфляції. Крім податків за скиди, у сфері управління водокористуванням також використовують штрафи за недотримання нормативів якості стічних вод.

У країні постійно розширюється та удосконалюється економічний механізм реалізації державної політики у сфері поводження з відходами.

Плата за розміщення муніципальних відходів є диференційованою: для фізичних осіб (домогосподарств) та юридичних осіб (промислових підприємств). Для населення, що проживає у багатоповерхових та багатоквартирних будинках, як правило, встановлюється фіксована щомісячна плата на кожного з мешканців незалежно від обсягу відходів. Особи, які проживають у власних (приватних) будинках укладають спеціальні договори з операторами збирання відходів. Суб'єкти господарювання також укладають спеціальні договори з операторами і сплачують за фактичні обсяги утворених відходів

Одним з найактуальніших у Румунії вважають питання утилізації та перероблення відходів упаковки. Відповідно до вимог директив ЄС національним законодавством запроваджено принцип розширеної відповідальності виробника, згідно з яким: виробник відповідає за перероблення та утилізацію упаковки своєї продукції; виконує свої зобов'язання самостійно або колективно (передавши свої зобов'язання уповноваженими організаціям); виконує норми перероблення та утилізації тощо.

Для досягнення визначених директивами Євросоюзу норм утилізації та перероблення відходів у Румунії запроваджено спеціальний податок у розмірі 0,47 євро за кілограм упаковки. Він сплачується тільки у разі недосягнення офіційного річного цільового показника утилізації відходів. Тобто податковою базою є різниця між цільовими та фактичними показниками обсягів утилізованих відходів. Надходження від сплати податків за упаковку становили у 2009 р. 13,1 млн євро, у 2010 р. – 8,1 млн [8]. Аналогічні спеціальні податки запроваджені для шин транспортних засобів (за ставкою 0,47 євро/кг), а також для промислового масла та мастила (з 2012 р. за ставкою 0,47 євро/літр).

Значну увагу у Румунії приділяють утилізації електронних відходів. Це досить складний та витратний процес, який охоплює збір, транспортування, сортування, демонтаж відпрацьованого електричного і електронного обладнання та його екологічно безпечно перероблення. При цьому вартість відновлених у процесі утилізації та рекуперації матеріалів, зазвичай, не покриває відповідні витрати. Тому необхідне додаткове фінансування, яке здійснюється за рахунок платежів за рециркування електронних відходів (Recycling Fee) [9].

Необхідно зауважити, що у світовій практиці зазначені платежі можуть стягуватися як у момент покупки товару (авансові платежі), так і в момент прийому відпрацьованого електричного та електронного обладнання. У Румунії спеціальний збір за рециркування електронних відходів, який має назву "зелена марка", сплачується в момент покупки електричного та електронного обладнання та вказується на упаковці товару. Розмір "зеленої марки" розраховується для кожної категорії продукції.

Відповідно до принципу розширеної відповідальності виробники електричного та електронного обладнання самостійно забезпечують його утилізацію або доручають це уповноваженим організаціям (наприклад RECOLAMP і GreenLamp для освітлювальних приладів). Виробники та організації, що займаються збором відпрацьованого електричного та електронного обладнання, ма-

ють виконувати певні кількісні цілі щодо обсягу збирання електронних відходів з приватних домогосподарств. Недотримання цільових показників тягне за собою штрафи і навіть може призвести до призупинення діяльності.

Окремим напрямом застосування економічного механізму у сфері поводження з відходами є оподаткування діяльності звалищ та полігонів. Румунія запровадила кілька відповідних податків, зокрема: податок за використання нових земель для розміщення промислових відходів, який сплачують оператори полігону і залежить від типу і походження промислових відходів; податок за різницю між фактичним обсягом скорочення муніципальних відходів та відповідним цільовим показником, який спрямований на сприяння роздільному збиранню муніципальних відходів та досягненню цільових показників їхнього перероблення.

Важливою складовою економічного механізму реалізації екологічної політики є транспортні податки, якими оподатковується володіння та експлуатація транспортних засобів. У Румунії вони представлені, зокрема, разовим збором при реєстрації та щорічним збором. Разовий збір стягується при першій реєстрації транспортного засобу. Його ставка залежить від об'єму циліндрів двигуна, викидів CO₂(г/км) та коригувального коефіцієнта. Ставка щорічного податку залежить від потужності двигуна і типу транспортного засобу.

Ресурсні податки передбачають платежі за використання природних ресурсів, зокрема води, нафти, газу тощо. У Румунії передбачено відповідні платежі за водокористування, податок за геологорозвідувальні роботи та експлуатацію родовищ, ліцензійні платежі. Для виконання видобувних робіт необхідно отримати дві ліцензії: на розвідку та на експлуатацію. Для видобутку нафти необхідно отримати тільки одну ліцензію, що охоплює як розвідку, так і видобуток. Крім податку на прибуток, власники ліцензій щорічно сплачують зазначені вище податки за геологорозвідувальні роботи та за експлуатацію відповідних родовищ.

Важливою складовою частиною економічного механізму є система санкцій за порушення природоохоронного законодавства. У Румунії за такі порушення передбачено такі санкції: штрафи; відшкодування заподіяних збитків природному середовищу або третім особам; призупинення або скасування екологічного дозволу; тимчасове або остаточне припинення діяльності тощо. У 2010 р. загальна сума штрафів за недотримання екологічних вимог становила близько 18 млн євро. Основну частину цих коштів (83 %) отримано від штрафів за порушення норм забруднення [8].

У структурі екологічних податкових надходжень Румунії лівову частку становлять енергетичні податки – від 79,2 % (2008 р.) до 89,3 % (2010 р.). Наступною групою є транспортні податки – від 7,5 % (2006 р.) до 20,2 % (2008 р.). Ресурсні податки та податки на забруднення забезпечують незначну частку від загальних екологічних податкових надходжень. Така структура загалом відповідає загальноєвропейським тенденціям у розподілі надходжень від різних груп екологічних податків [10]. Надходження від екологічних податків за групами наведено в табл.

Табл. Екологічні податки за групами, 2006-2010 рр., млн євро та %

Екологічні податки	Рік				
	2006	2007	2008	2009	2010
Енергетичні податки	1663,6	2106,9	1970,6	1905,3	2236,7
<i>Частка від загальної суми</i>	<i>87,6</i>	<i>82,3</i>	<i>79,2</i>	<i>86,0</i>	<i>89,3</i>
Податки на забруднення	18,8	6,7	4,6	4,1	4,1
<i>Частка від загальної суми</i>	<i>1,0</i>	<i>0,3</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>
Ресурсні податки	73,1	15,7	9,7	3,4	11,5
<i>Частка від загальної суми</i>	<i>3,9</i>	<i>0,6</i>	<i>0,4</i>	<i>0,2</i>	<i>0,4</i>
Транспортні податки	142,3	431,7	503,9	302,3	251,8
<i>Частка від загальної суми</i>	<i>7,5</i>	<i>16,8</i>	<i>20,2</i>	<i>13,6</i>	<i>10,1</i>
Всього	1897,8	2561	2488,8	2215,1	2504,1

Розроблено за [10].

Порівнюючи економічні механізми екологічної політики Румунії та України можна зазначити таке. Економічні механізми України та Румунії мають низку спільних рис. Вони ґрунтуються на одних базових принципах "забруднювач платить" та "користувач платить". У сфері поводження з відходами в Румунії, відповідно до вимог директив ЄС, запроваджено принцип розширеної відповідальності виробника, який задекларовано й у вітчизняному законодавстві. Набір базових інструментів економічного регулювання природоохоронної діяльності здебільшого є аналогічним. Найбільш дієвими з цих інструментів є екологічні податки. Водночас Румунія як член Європейського Союзу помітно випереджає Україну в питаннях адаптації національного економічного механізму до загальноєвропейських вимог.

Можна також виділити й основні спільні недоліки, зокрема: недостатнє нормативно-правове та методичне забезпечення; слабку реалізацію мотиваційної функції економічних інструментів; невідповідність коефіцієнта індексації рівню інфляції; недостатній рівень надходжень від екологічних платежів, які не забезпечують повного покриття витрат на природоохоронні заходи; дисбаланс інструментів регулювання по різних галузях та сферах тощо. З точки зору імплементації у вітчизняну практику, заслуговує уваги досвід Румунії щодо використання податків для досягнення цільових показників з поводження з відходами та запровадження авансових платежів за рециркулювання відходів електронного та електричного обладнання.

Увага уряду нашої країни до цієї проблеми підтверджується прийняттям Закону України "Про утилізацію транспортних засобів", Постанов Кабінету Міністрів України "Деякі питання збирання, видалення, знешкодження та утилізації відпрацьованих мастил (олив)" та "Деякі питання збирання, заготівлі та утилізації зношених шин". На думку вітчизняних науковців [4], першочергового прийняття потребує ще низка законодавчих актів у сфері поводження з відходами: "Про вторинні матеріальні та енергетичні ресурси", "Про спалювання відходів", "Про побутові відходи", "Про відходи електричне та електронне обладнання", "Про упаковку та відходи упаковки". Ефективним інструментом стимулювання перероблення відходів, за прикладом Румунії, може стати спеціальний податок на різницю між цільовими та фактичними показниками обсягами їх утилізації. Цей податок, з одного боку, буде стимулювати виробників до збіль-

шення обсягів утилізації та перероблення відходів, з іншого – створювати додаткові фінансові надходження для досягнення цієї ж мети.

Іншим ефективним інструментом у сфері поводження з відходами можуть стати платежі за рециркування з метою отримання фінансування на збір, транспортування, перероблення та рециркування електричних та електронних відходів. Зазначені платежі можуть здійснюватися як в момент покупки товару (авансові), так і в момент його здачі до пунктів прийому; можуть бути відображені у чеку або не відображені. У Румунії ці платежі є авансовими та відображені у чеках. Саме така форма є більш ефективною, оскільки вона гарантує здійснення платежу та є "прозорим фінансовим механізмом управління поводження з електронними відходами, оскільки покупець інформується про внесення ним платежу за переробку придбаного ним обладнання в кінці його життєвого циклу" [9, с. 124].

Висновки. Економічні механізми реалізації екологічної політики Румунії та України спираються на однакові базові принципи та мають ідентичний набір основних інструментів. За рівнем ефективності економічного механізму Румунія дещо випереджає Україну за рахунок імплементації у національну регулятивну систему відповідних норм та принципів Європейського Союзу. В Україні та Румунії є спільні проблемні питання розвитку економічного механізму, які мають різний ступінь гостроти.

Для вдосконалення економічного механізму в Україні доцільним вбачається запровадження податку, яким обкладається різниця між цільовими та фактичними показниками обсягу утилізації та перероблення відходів і авансових платежів за рециркування електричного та електронного обладнання.

Література

1. Бобылев С.Н. Кризис: экономика и экология / С. Бобылев, В. Захаров. – М. : Изд-во ООО "Типография ЛЕВКО", 2009. – 84 с. [Электронный ресурс]. – Доступный с http://www.sustainable-development.ru/upload/File/Books/Inst_book_5.pdf.
2. Веклич О.О. Урахування зарубіжного досвіду екологічного оподаткування для підвищення фіскальної ефективності справляння екологічних податків в Україні / О.О. Веклич // Екологічне оподаткування : зб. наук. праць за результ. наук.-практ. заходів. – К. : Вид-во "Алерта", 2013. – С. 28-31. [Электронный ресурс]. – Доступный з http://ndi-fp.asta.edu.ua/files/doc/publications/NDI_Ekologichne_opodatkuвання_030214_out.pdf.
3. Кашенко О.Л. Фінанси природокористування / О.Л. Кашенко. – Суми : Вид-во "Університетська книга", 2000. – 421 с.
4. Міщенко В.С. Формування екологічної політики у сфері поводження з відходами / В.С. Міщенко, Ю.М. Маковецька, Т.Л. Омеляненко // Економічні механізми національно екологічної політики в системі сталого розвитку України : зб. наук. праць. – К. : Вид-во "Либідь", 2014. – С. 176-195.
5. Рюмина Е.В. Почему предприятия не хотят и не могут охранять окружающую среду: количественный анализ / Е.В. Рюмина // Экономическая наука современной России : сб. науч. тр. – 2009. – № 3. – С. 66-74. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.ipr-ras.ru/articles/ryum09-5.pdf>.
6. Хлобистов Є.В. Методологічно-концептуальні положення еталонної моделі екологічної політики України / Л.В. Жарова, Є.В. Хлобистов // Формування та реалізація національної екологічної політики України : зб. наук. праць. – 2012. – С. 23-31.
7. Гаркушенко О.О. Состояние и перспективы экологических налогов в Украине / О.О. Гаркушенко // Экономика промышленности : зб. наук. праць. – 2013. – № 3. – С. 37-46. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/52083/4.pdf?sequence=1>.

8. Environmental Performance Reviews Romania. Second Review. – New York and Geneva : UNITED NATIONS, 2012. – 217 с. [Electronic resource]. – Mode of access http://www.zaragoza.es/contenidos/medioambiente/onu/1021_eng_sum_environmental_performance_romania.pdf.

9. Шулаева Ю.Е. Формирование эффективной системы платежей за загрязнение окружающей среды электронными отходами / Ю.Е. Шулаева // Отходы – вторичные ресурсы: управление, экономика, организация. – 2013. – Т. 2. – С. 115-131. [Электронный ресурс]. – Доступный с http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/34731/1/Monograph_V%202.pdf.

10. Environmental Accounts Final Report. – Bucharest : National Institute of Statistics of Romania, 2013. – 38 с. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.cbd.int/financial/fiscalenviron/romania-environcount.pdf>.

Кобзарь Е.М. Сравнительный анализ экономических механизмов реализации национальных экологических политик Украины и Румынии

Рассмотрены особенности структуры экономических механизмов реализации экологической политики Румынии и Украины. Проведен сравнительный анализ указанных экономических механизмов. Установлены наиболее эффективные экономические инструменты. На основе опыта Румынии предложены направления совершенствования экономического механизма реализации экологической политики Украины: налог для достижения норм по утилизации упаковочных материалов; авансовые платежи для финансирования рециклирования отходов электрического и электронного оборудования.

Ключевые слова: экономический механизм экологической политики, платежи за специальное потребление ресурсов, сборы за загрязнение, механизмы налогообложения.

Kobzar O.M. The Comparative Analysis of the Economic Mechanisms of the National Environmental Policy of Ukraine and Romania

Some features of the structure of the economic mechanisms of environmental policy implementation in Romania and Ukraine are considered. A comparative analysis of mentioned economic mechanisms is conducted. The most effective and promising economic instruments of Romania are established. Some directions of improvement of the economic mechanism of environmental policy implementation in Ukraine are offered on the basis of the experience of Romania: tax to achieve and maintain the objectives of the disposal of packaging materials; contribution for financing the management of waste electrical and electronic equipment.

Key words: economic mechanism of environmental policy, payments for special consumption of resources, polluting fees, taxation mechanisms.

УДК 336.6

Доц. І.Я. Кулиняк, канд. екон. наук; студ. О.І. Глянцева –
НУ "Львівська політехніка"

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЇЇ РІВНЯ

На основі досліджень наукової літератури систематизовано трактування поняття "фінансова безпека підприємства", яке розглянуто у п'яти аспектах. Запропоновано систему показників для оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства, розрахунок яких дасть змогу швидко реагувати на зміну фінансового стану у динаміці, що є попереджувальним сигналом погіршення діяльності підприємств. На прикладі ПАТ "Шкіряне підприємство "Світанок" та ПАТ "Шкіряник", які є прямими конкурентами та функціонують на одному ринку, оцінено рівень фінансової безпеки за допомогою розрахунку відстані інтегрального показника оцінювання рівня фінансової безпеки від еталонного.

Ключові слова: фінанси, безпека, фінансовий стан, фінансова безпека підприємства.

Постановка проблеми. Постійний вплив значної різноманітності зовнішніх та внутрішніх чинників на діяльність (зокрема фінансову) суб'єктів під-